

Stichter Berichter

Uitgave van de Stichtse Vrije School

Vrijeschoolonderwijs in deze tijd.

Zelfs na de koudste en donkerste tijd
Volgt altijd licht en warmte.

lbi

De architectuur
van ons onderwijs

5

Samenwerken en
vertrouwen is het
sleutelwoord

8

Kleding Re-Design

18

Van de redactie

Vorig jaar zaten we in een bijzondere situatie en dit schooljaar opnieuw. Dat Covid op ons allemaal een behoorlijke impact heeft, is ondertussen wel duidelijk. Ook werd helder hoe belangrijk het is voor leerlingen (en docenten en ouders) op emotioneel en sociaal gebied dat de scholen open zijn. Open, niet alleen in de letterlijke zin van het woord, maar ook, zoals een gedeelte van onze grondspreek zegt: "Open naar alle richtingen", zoals ook blijkt uit een artikel in deze Stichter Berichter over diversiteit. Ook 'open' naar datgene wat wij als Vrijeschool willen uitdragen, waar we voor willen staan.

In deze Stichter Berichter, geschreven door leraren en onderwijs ondersteunend personeel kunt u lezen waarom wij het Vrijeschoolonderwijs in deze tijd belangrijk vinden.

In deze uitgave vindt u een artikel over een promotieonderzoek van Wouter Modderkolk in samenwerking met de Erasmus Universiteit en het lectoraat Waarde(n) van Vrijeschoolonderwijs.

Ook zijn in deze uitgave onder meer Laurens Bos (conciërge), Leander Overmars (oud vrijeschool leerling en nu werkzaam op onze school) aan het woord. Beiden met een antroposofische achtergrond. U leest hoe Camiel van de Casteel, zonder een vergelijkbare achtergrond het werken op onze school ervaart. Spoiler alert: het bevalt hem heel goed!

'Verbinding', in de breedste zin van het woord, is nu meer dan ooit in deze tijd het sleutelwoord in alle artikelen. Of het nu gaat over toneel, het vertellen van verhalen, beeldende vakken, wiskunde, diversiteit of over de enorme vlucht van techniek met zijn uitdagingen, zonder verbinding is er weinig ruimte voor groei.

Het gaat over onze school, maar het gaat – natuurlijk – ook over het vrijeschoolonderwijs en vooral over de overtuiging en het enthousiasme dat klinkt uit de artikelen.

Veel leesplezier!

De redactie: Joke Vermaning en Annelies den Ouden

Inhoudsopgave

De kracht van verhalen in onzekere tijden	3
De architectuur van ons onderwijs	5
Samenwerken en vertrouwen is het sleutelwoord	8
Mijn Vrijeschoolonderwijs	11
Op zoek naar gezamenlijkheid en verbinding	12
Wat betekent techniek in onze wereld	14
Kleding Re-Design	18
Diversiteit	20
Toneel als verbinder	22

Colofon

Redactie: Joke Vermaning, Annelies den Ouden. **Ontwerp:** grafisch ontwerp PI&Q **Druk:** Libertas Pascal

Reacties: Socrateslaan 24, 3707 GL Zeist of post@svszeist.nl **Bordtekeningen:** I. Blijenberg en A. Smeding

Afbeelding: W. Modderkolk **Foto's:** Camiel van de Casteel, Leander Overmars, Laurens Bos, Wilma Gremmer, Myrte Amons, Marijke Brommer, Kirsty Handels

De kracht van verhalen in onzekere tijden

Door Frans Lutters

We leven nu al bijna twee jaar in een tijd van onzekerheid. Voor jonge mensen is deze coronatijd niet makkelijk. Dan weer thuis zitten en dan weer online onderwijs of lesuitval. Maar ook de verminderde sportactiviteiten, uitgaan en 'lockdowns' komen onze jongeren niet ten goede. Ook kunnen verschillende schoolactiviteiten, zoals koorzang en reizen niet doorgaan.

Toch hebben we geprobeerd het onderwijs op school zoveel mogelijk in stand te houden. Het dagelijkse periodeonderwijs en ook de andere lessen in hun leven geven veel ruimte om verhalen te vertellen. En juist deze 'live' vertelde verhalen geven moed, hoop en vertrouwen. Zo is het altijd al in vele culturen over de gehele aarde het geval geweest en dit kan niet ingewisseld voor welk media dan ook. Het verhaal dat direct van mens tot mens verteld wordt is een bron van levensvreugde.

Juist daarom vormen verhalen een wezenlijk deel van het vrijeschoolonderwijs. Zij geven moed, visie en stimuleren de creativiteit en de vrije gedachten. Verhalen worden door heel veel leerlingen als waardevol voor de eigen biografie ervaren. Daarbij speelt het bewustwordingsproces van de eigen 'biografische weg' een belangrijke rol. Zo zei een leerling mij: 'In bijna alle verhalen op de vrijeschool is iemand op weg en leert zichzelf kennen.' Het gaat daarbij niet enkel om het verhaal, maar ook om de persoonlijke en gezamenlijke verwerking van het verhaal als levensthema. Op individueel biografisch niveau beleven de leerlingen dat verhalen een grote schat van levenservaring meegeven waaruit zij in de loop van hun leven, in alle vrijheid, kunnen putten. Verhalen worden juist nu als waardevol ervaren in deze onzekere tijd.

De fasen in de ontwikkeling van de leerlingen zijn de leidraad voor de opbouw van het curriculum in de vrijeschool. Biografische verhalen worden van klas 7 tot klas 9 in de loop van het jaar verteld. In klas 10 t/m 12 wordt het verhaal dat bij de fase van ontwikkeling hoort verteld en behandeld tijdens een themaperiode van twee weken. Het jaarlijkse thema van de verhalen wordt dus gerelateerd aan de fase waarin de leerling zich in diens ontwikkeling bevindt.

In klas 7, 8 en 9 worden biografieën zeer gewaardeerd. Een biografie vertelt altijd over hoogte- en dieptepunten in het leven. Daarnaast wordt er altijd iets van een levensdoel zichtbaar. Juist dit levensdoel gekoppeld aan avontuur en uitdaging spreekt aan. Ook al verloopt een levens soms tragisch zoals bijvoorbeeld dat van Jeanne d'Arc, toch kan zij een voorbeeld zijn om heel moeilijke situaties met moed en vertrouwen het hoofd te bieden.

In klas 10 wordt veel verteld over de verschillende culturen. Het is heerlijk om van standpunt te veranderen en juist de rijkdom van de niet-Europese culturen met volle teugen in je op te kunnen nemen tijdens de geschiedenisperiode. Ook de themaperiode rond het verhaal van de Nibelungen (dat de grondslag vormde voor Tolkiens 'Lord of The Rings') biedt de mogelijkheid voor leerlingen om juist nu in deze moeilijke tijd te ervaren dat strijd en beproeving bij het leven hoort. En dat vriendschap en liefde zelfs de dood overwint.

'In bijna alle verhalen op de vrijeschool is iemand op weg en leert zichzelf kennen.'

De architectuur van ons onderwijs

Door Wouter Modderkolk

Waar ter wereld je ook bent, je herkent de vrijescholen. Van de afgeronde hoekjes van de meubels tot de geur in de lokalen en de periodeschriften: een feest van herkenning. Maar ook het leerplan is met zorg ontworpen, passend bij de ontwikkelingsfase van de leerling. Overal ter wereld is volgens dezelfde ontwerpprincipes en vanuit dezelfde intentie de lesstof ingezet om de ontwikkeling van de leerling te dienen. Je zou kunnen zeggen dat het 19e eeuwse ontwerp-principe is gebruikt als uitgangspunt voor het onderwijsontwerp op de vrijescholen:

“Vorm volgt functie”

Louis Sullivan, architect (1856 – 1924)

In klas 11 is de themaperiode rond het verhaal van ridder ‘Parcival’ en het zoeken naar de legendarische Graal aanleiding voor veel gesprekken over het doel van het leven en de eigen idealen en ook het eigen falen. Het verhaal roept op tot nieuwe stappen in het leven en tot een bredere bewustwording. Enkele leerlingen verwoordden de waarde van dit verhaal, voor hun eigen leven, als volgt: *‘In 11e klas zat ik wat vastgeroest in mijzelf. Ik deed dingen zoals ik ze deed. De hele week was een herhaling. Ik had geen echte visie op toekomst. Door het Parcival verhaal werd het anders. Hoe ga ik de toekomst inrichten? Wat ga ik doen in de wereld? Het verhaal gaat over mensen op een tocht die ze maken in zichzelf. Wie ben je zelf? Het verhaal gaf mij vooral inspiratie voor het leven. Parcival maakt ook fouten. Ja dat gebeurt bij mij ook. Je moet ook fouten maken om ervan te leren. In iedere mens zit heel veel goeds.’*

We kiezen en behandelen de verhalen in de vrijeschool zo, dat zij de jonge mensen een richting kunnen wijzen, vragen oproepen en vertrouwen in de toekomst kunnen schenken. Tijdens de themaperiode van de 12e klas komt daar nog een ander aspect bij en wel de uiteenzetting met het negatieve in de wereld dat zich immers ook juist nu zo sterk manifesteert in onrust, onderdrukking, oorlogsdreiging, klimaatproblemen

en vele andere wereldcrisisen, die de leerlingen echt zorgelijk en onrustig maken. Het verhaal van Faust biedt voor het omgaan met deze negativiteit veel aanknopingspunten. Het is een dramatisch en diepgaand verhaal over het goed en kwaad in de wereld. Dit onderwerp spreekt zeer aan, daarbij komt ook het isolement dat in deze tijd door jongeren zo vaak wordt ervaren aan de orde. Een leerling zei het met de volgende woorden: *‘Faust wordt gedwongen door het kwaad, hij moet meer verwerken. Faust gaat dieper. Hij doet het allemaal alleen. Uiteindelijk kom je er toch, ben je er zelf. Er is niet altijd een ander voor jou. Je moet op jezelf vertrouwen ook als de omgeving niet zo is als je graag zou willen en ook niet zoals je zelf wenst te zijn. Faust is ongelukkig en toch blijft hij staan.’*

Verhalen doen ertoe in deze tijd en kunnen op cruciale momenten in de biografie van jonge mensen het verschil maken. Laten we daarom niet ophouden met levend vertellen juist in deze onzekere tijden. Het is een enorme rijkdom dat er op onze school zoveel verhalen dagelijks verteld worden en daarbij niet te vergeten de eigen levensverhalen van de docenten die door de leerlingen zeer gewaardeerd worden en een vertrouwensband geven. Laten we onze verhalen als bron van levenservaring voor opgroeiende jonge mensen, juist in deze onzekere tijden in ere houden.

Onderzoeker Akke Faling onderzocht binnen het lectoraat Waarde(n) van Vrijeschoolonderwijs hoe het oud-vrijeschool-leerlingen vergaat in hun leven na de vrijeschool en hoe zij terugkijken op hun schooltijd. Zij geven aan dat de manier waarop het onderwijs was ingericht, met de afwisseling tussen hoofd, hart en handen, hen stimuleerde om vooral ‘zelf’ na te denken in plaats van het kopiëren van de mening van een ander. Met name het periodeonderwijs is een vorm die door veel (oud-)leerlingen gewaardeerd wordt. Frans Lutters heeft een aantal jaar geleden binnen het lectoraat een prachtige publicatie geschreven over de kracht van ons periodeonderwijs. Steeds meer niet-vrijescholen kijken naar hoe wij ons periodeonderwijs inrichten en nemen elementen daarvan over. De inrichting, zowel het curriculum, de pedagogische uitgangspunten, als de fysieke omgeving, zijn op vrijescholen in heel de wereld met zorg vormgegeven.

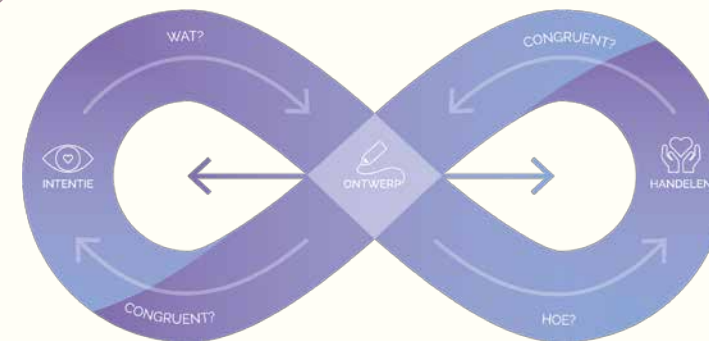
Toch heeft de coronapandemie ons geleerd dat we in het onderwijs steeds flexibeler moeten zijn met de vorm van ons onderwijs. Ineens werden we gedwongen om zaken die zo vanzelfsprekend waren los te laten en om via een scherm onderwijs te verzorgen. Maar niet alleen dat, de maatschappij vraagt van het onderwijs andere zaken dan zo’n twintig of zelfs honderd jaar geleden. Hoe passen wij ons aan? Hoe blijven we trouw aan onze intentie en zorgen we ervoor dat we een vrijeschool blijven? Hoe zorgen we dat we niet krampachtig bepaalde vormen blijven vasthouden?

Werk van twaalfde klassers tijdens de architectuurperiode van de Adriaan Holst School in Bergen

In beide voorbeelden, rondom cijfers en afstandsonderwijs, kun je zien hoe belangrijk het is om steeds je af te vragen of het ontwerp dat we kiezen wel leidt tot het handelen dat in lijn is met onze intentie. Want cijfers zijn nooit een doel, de ontwikkeling van de leerling is het doel. Muziektheorie leren is niet het doel van muziekonderwijs. Het samen stilstaan en het stellen van de vraag of handelen congruent is met de intentie is dus van belang om waarde(n)vol onderwijs te kunnen bieden. Omdat dit proces geen lineair proces is, maar een continu proces zou je dit kunnen weergeven in een lemniscaat. Zie hieronder:

Figuur 1: Handelen in lijn met je intentie (Mayo & Modderkolk, 2020)

Het onderwijsontwerp wordt doorgaans op scholen door de schoolleiding, in samenspraak met de leraren en ouders bepaald. Op Vrijescholen in Nederland zijn formele leiders een relatief recent fenomeen. Van oudsher gaven de leraren met elkaar leiding aan de school. Traditiegetrouw vergaderden alle leraren op donderdagmiddag en avond tijdens de zogenaamde pedagogische vergadering. Soms tot laat in de avond zaten de leraren op school om besluiten te nemen over het onderwijs, een 'lastige' leerling of over bijvoorbeeld over de kleur van de nieuwe gordijnen in de grote zaal. Met de groei van de vrijescholen, de toename van het aantal deeltijdbanen, maar ook door eisen vanuit de overheid is er binnen de vrijescholen een school- en teamleiding gekomen. De taken van de leiding zijn in de loop der tijd uitgebreid, maar nog altijd proberen we deze formele leiderschapslaag klein te houden. Samen de school dragen zoals vroeger blijft namelijk van groot belang om goed vrijeschoolonderwijs te kunnen geven. Alle leidinggevendenden op de Stichtse staan ook voor de klas zodat er geen vervreemding plaatsvindt van datgeen er in onze klassen gebeurt. Uitgangspunt bij onze inrichting van de leiderschapsstructuur is dat wij congruent willen zijn op alle lagen. Waar we de leerling autonomie, verbinding met de ander en een gevoel van competentie willen laten ervaren, zo is dit ook belangrijk voor alle medewerkers van de school.

Dit onderzoek zal erop gericht zijn om alle lagen van organisatie en inrichting van ons onderwijs van bovenstaande lemniscaat verder uit te werken en om met elkaar te onderzoeken welke ontwerpen werken en welke aangepast kunnen worden om uiteindelijk de leerling de beste ontwikkelingsmogelijkheden te kunnen bieden.

De praktijkvraag die ten grondslag ligt aan dit onderzoek luidt dan ook: 'Wat vraagt het van onze leiders om ons handelen en onze intentie op één lijn te brengen? En welke ontwerpen passen daarbij?' In dit onderzoek is ervoor gekozen om te kijken naar de rol van de formele leiders in een school. Natuurlijk staat buiten kijf dat onderwijs niet gemaakt wordt door een schoolleider, maar door leerlingen, leraren, het ondersteunend personeel en op afstand ook de ouders. Een schoolleider heeft echter een cruciale rol in het proces van het bewaken van de intentie en het initiëren van het gesprek over ontwerp en handelen in relatie tot die intentie.

Wil je meer lezen over dit onderzoek en de onderzoeken die al door het lectoraat Waarde(n) van Vrijeschoolonderwijs zijn gedaan, bezoek dan de website: <https://www.hsleiden.nl/waarden-van-vrijeschool-onderwijs>. Daar vind je ook een link naar een podcastserie die gemaakt wordt vanuit het lectoraat.

Meer lezen over de onderzoeken van Wouter?
<https://woutermodderkolk.nl> Heb je ideeën, zienswijzen of suggesties voor het onderzoek van Wouter?
 Neem dan gerust contact op modderkolk.w@hsleiden.nl

Voorbeeld 1:

Wanneer je vooral cijfers belangrijk maakt in het onderwijs dan zal een leraar, leerling en ouder daar vooral naar kijken. Een Vlaamse hoogleraar, professor Standaert, stelt dat cijfers een vorm van communicatie zijn die woorden overbodig lijken te maken. Het lijkt erop dat het denken stopt zodra er een cijfer gepresenteerd wordt. Gevolg is dat niet-meetbare, minstens zo belangrijke, aspecten van de ontwikkeling ondergesneeuwd raken. Juist binnen het vrijeschoolonderwijs willen we aandacht schenken aan de meetbare, maar ook de niet-meetbare kanten van de ontwikkeling. Op de Stichtse ervoeren we dat ook bij ons de focus op cijfers ertoe leidde dat ons handelen werd weggedreven van onze intentie. Op onze website beschrijven wij wat wij doen om handelen en intentie dichterbij elkaar te brengen als het gaat om toetsing en beoordeling.

Voorbeeld 2:

Wanneer we door afstandsonderwijs onze kunst en ambachtvakken (zoals muziek, beeldend, handvaardigheid) niet meer kunnen geven gaan we dan online theorie geven over muziek, kunstenaars en houtsoorten? In het begin werd er op vrijescholen in Nederland veel theorieles gegeven, maar op een gegeven moment vroegen we ons af of online theorieles wel past bij de intentie van het kunst- en ambachtsonderwijs. Gevolg: we hebben leerlingen weggestuurd van het computerscherm en hebben ze opdrachten gegeven om uit het hoofd te gaan. Hiermee hebben we ons ontwerp (de vorm) van ons onderwijs aangepast aan de intentie.

De komende jaren gaat Wouter Modderkolk, in samenwerking met de Erasmus Universiteit en het lectoraat Waarde(n) van Vrijeschoolonderwijs (onderdeel van de Hogeschool Leiden) promotieonderzoek doen naar welke vormen dienend zijn aan de intenties van ons onderwijs en welke in de weg zitten. Dit op zowel het niveau van het handelen in de klas, als het handelen tussen leraren onderling, het handelen vanuit bestuur/leiding naar leraren, het handelen van de overheid naar de scholen en handelen van school naar de ouders. Kortom, op alle lagen van het onderwijs zal er gekeken worden of er congruent met de intentie van het onderwijs gehandeld wordt. Om te kunnen bestuderen waarom intentie en het handelen niet meer op één lijn liggen, of juist wel, is het nodig om te kijken naar de manier waarop het onderwijs is ingericht: het onderwijsontwerp. Je zou het ook de architectuur van het onderwijs kunnen noemen. Hoe het onderwijs is ontworpen bepaalt namelijk in grote lijnen het handelen in de richting van de leerling. Dit kan gaan over de uiterlijke vormen, het rooster, maar ook over de manier waarop leraren tijdens voortgangvergaderingen spreken over leerlingen of de inrichting van het Programma van Toetsing en Afsluiting.

Een paar voorbeelden om dit verduidelijken.

Een filosofische terugblik op een lang en bewogen leven in de antroposofie en de Vrije School

Samenwerken en vertrouwen is het sleutelwoord

Door Joke Vermaning

Een interview met conciërge Laurens Bos, 43 jaar verbonden aan de Stichtse Vrije School.

Zeister Vrije School

Zelf heb ik op de toen nog, Zeister Vrije School, gezeten. Dit was een kleuter-, lagere- en middelbare school en die zaten uiteindelijk op acht locaties in Zeist, met in totaal 840 leerlingen. Later, vanuit het Rijk, mocht de lijn van klas 1 t/m 12 niet meer en toen is het gesplitst in kleuter-, lager en middelbaar, dus bovenbouw.

Ik was er na de 11e klaar mee. Mijn carrière was absoluut niet van het leren, maar meer van het doen. Ook vanuit school hadden ze me al veel eerder moeten zeggen dat ik beter iets praktisch had moeten gaan doen. Dat heb ik heel sterk gemist. Ik had meer willen leren om door te zetten en meer leren te 'leren', theoretisch leren, ik was toch wel te gemakkelijk. Ik heb alles uit de praktijk moeten halen. Dat kom ik regelmatig nog tegen. Maar ook het praktische en theoretische van het leren tekenen, ontwerpen van gebouwen heb ik gemist. Eigenlijk had de M.T.S. (middelbare technische school) beter geweest.

Van hovenier, klusjesman, zeilinstructeur naar conciërge Ik ben toen de praktijkopleiding voor hovenier gaan doen, dus ik werkte 4 dagen en ging 1 dag naar school. Dat heb ik bijna een jaar volgehouden, maar het hoveniersvak was lichamenlijk te zwaar, plus het theoriegebeuren ging er niet in. Toen heb ik een tijdlang bij een drukkerij gewerkt, dit was heel erg leuk werk, maar er werd ontzettend veel met chemicaliën gewerkt, dat werd het ook niet. Daarna heb ik een tijdlang op een

zeilschool gewerkt. Als klusjesman, maar ook als instructeur. Ook in vaste dienst. Het contract met de verhuurder liep na een jaar af, dus toen kwam ik uiteindelijk in de WW. Dat was helemaal niks voor mij. Mijn moeder werkte als leerkracht op de Zeister Vrije School, t/m klas 8. Die kwam thuis met de opmerking: "Ze zoeken op de Vrije School nog een conciërge, is dat niks voor jou?" Ik heb daar op gesolliciteerd en werk hier nog steeds. Ik ben begonnen op 1 september 1978 als conciërge op alle locaties. Omdat het 1 school was en op zoveel locaties, was ik eigenlijk veel meer de bezorger en de klussenman. Dit betekent dus dat ik als conciërge al 43 jaar werk en ik ga in augustus 2023 met pensioen.

Omdat kleuter-, lagere school en bovenbouw werden gesplitst, is in 1985 hier, in het gebouw waar we nu zitten, de bovenbouw gekomen, dus ruim 35 jaar geleden. Toen begon eigenlijk mijn echte conciërge baan. Ik was officieel aangenomen voor de bovenbouw, dus in ons huidige gebouw kreeg ik veel meer te maken met leerlingen en het pedagogische deel. Voor leerlingen en het onderhoud van het gebouw en ter ondersteuning van het onderwijzend personeel.

Invloed ouders

Mijn moeder werkte al op de Zeister Vrijeschool. Eerst als invalkracht, later vaste kracht. Mijn vader werkte eerst bij adviesbureau Berenschot en toen later bij het Nederlands Pedagogisch Instituut van Bernard Lievegoed. Allebei mijn ouders hebben zich heel erg beziggehouden met de antroposofische wereld. Mijn vader is later één van de medeoprichters geworden van de Triodosbank. Dat werd voor mij wel steeds moeilijker. Wat ik later namelijk tegenkwam is, dat het je met de paplepel werd ingegoten, maar als je vroeg waarom, kreeg

je altijd een vaag antwoord. Daar had ik als conciërge een lange tijd veel last van. Ik kreeg het stempel dat ik alles wist van de antroposofie. Ik kon het niet verklaren of vertellen, het gebeurde gewoon zo. "Jij bent de zoon van....." dus je weet het. Het heeft lang geduurd voordat ik me daarvan los kon maken.

Ruimte voor invulling Het mooie van deze school is dat het je ontzettend veel ruimte geeft om jezelf te ontwikkelen. Ik was de eerste conciërge. Ik heb zelf 'mijn winkeltje ingericht.' Dat was ook een valkuil, want ik was dag en nacht voor de school bezig. Dat was mijn eigen gedrevenheid, de wilskracht, het enorme gevoel van 'verantwoordelijk zijn'. Er was ook niemand die me tegenhield. Nu wel, waardoor ik ook heb geleerd om mijn visie en wat ik belangrijk vind te delen met mijn collega's en meer in overleg te doen en niet alles zelf meer willen doen.

Vrije school voor elke leerling?

Toen ik zelf nog heel sterk met de leerlingen bezig was, ben ik toch genoeg leerlingen tegengekomen, waarbij ik dacht: "Jij hoort hier helemaal niet. Je voelt je helemaal niet gelukkig, maar je ouders willen dat je hier zit." Dat is tegenwoordig nog steeds een heel sterke trend. Ik zie ook wel andere kanten. Dat het zien van de leerling, bijvoorbeeld ten tijde van de periode waarin we hier de Praktische Stroom hadden, die hier niet lang is geweest, jammer genoeg, belangrijk is. Er wordt om de praktische beroepen geschreeuwd. Het is allemaal met 'het koppie' werken. Dat vind ik wel zorgelijk.

Wat ik toch altijd wel bijzonder vond van de Vrije School, is dat de klassen gemengd waren met praktische mensen en met denkers en die konden elkaar hartstikke goed helpen en kon ik alleen maar het Vrijeschoolonderwijs toejuichen. Alleen, de Vrije School is niet alles, het is niet voor alle kinderen weggelegd. Sommigen zijn beter af op een praktijkschool.

Vertrouwen

Steiner heeft zoiets moois neergezet, dat gewoon tijdloos is, dat kan nu, dat kan over dertig of vijftig jaar nog, alleen, je moet wel zijn gedachtegang omzetten in de tijd waarin je nu leeft. Als je bijvoorbeeld het kerstspel neemt; nu spelen daar docenten én leerlingen in. Uit nood geboren, maar uit nood komen soms mooie dingen voort. Gewoontevorming is best goed, maar je moet ook meebewegen. Soms zie je een kind worstelen. Het kind moet op een niveau hoger leren dan hij eigenlijk aan kan, soms vanuit de leerling zelf, vaak vanuit ouders. Aan alle kanten wordt er veel tijd ingestoken en aan het kind gesleuteld, zodat hij het niveau toch gaat halen. Daar wordt een kind niet persé gelukkiger van. Als school heb je een bepaalde identiteit

waar je als school en als ouders achter moet staan. Elke leerling heeft zijn eigen kracht, de een houdt meer van handvaardigheid en praktisch bezig zijn, de ander meer van natuurkunde en leren, we mogen best praktische beroepen herwaarderen, maar hoe dan ook, elke leerling komt uiteindelijk vanzelf wel op het juiste spoor.

Vertrouwen is belangrijk. Zowel van ouders in de school, van ouders in het kind, van school in ouders en hun kind. We moeten achter de identiteit van het Vrije Schoolonderwijs blijven staan, wat de maatschappij en de regering ook van ons wil en ons niet door angst laten regeren op welk vlak dan ook en steeds water bij de wijn doen. Samenwerken en vertrouwen is het sleutelwoord.

Niet een enkeling moet de kar trekken, maar wij met zijn allen, om maar even praktisch te blijven!

Mijn Vrijeschoolonderwijs

Door Leander Overmars,
oud-leerling en medewerker van de SVS

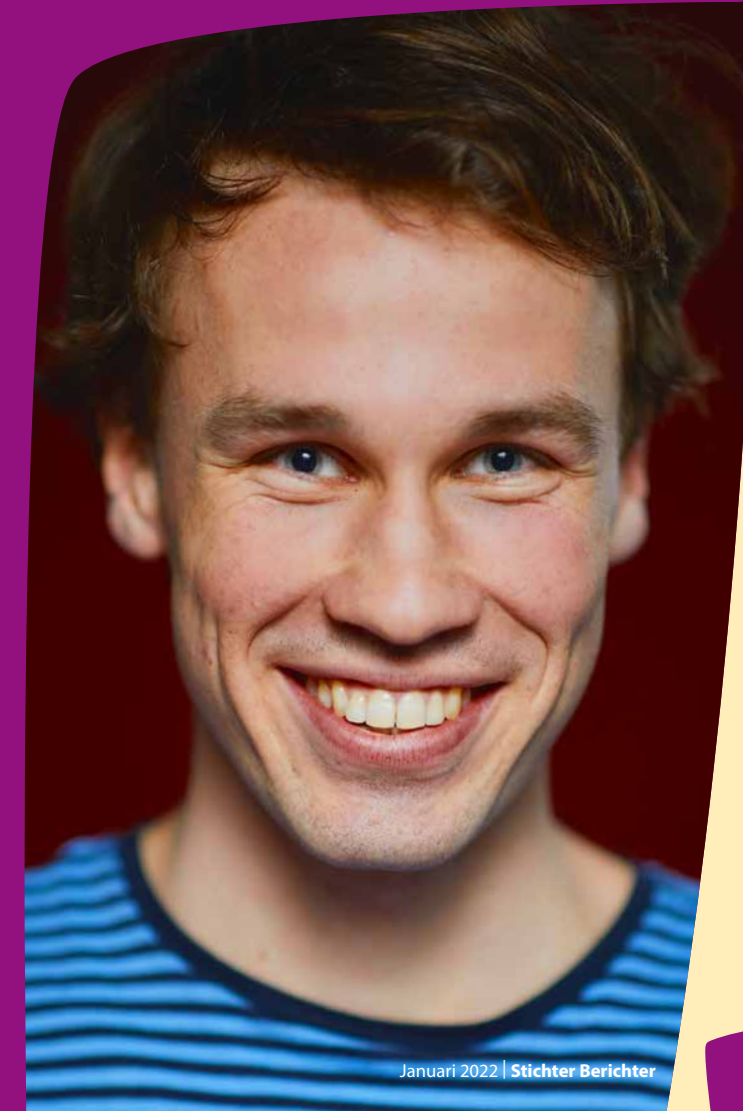
De Stichtse Vrije School is niet zomaar een werkplek voor mij. Zeven jaar geleden verliet ik de school met een stralende zonnebloem en een diploma onder mijn arm. Na een aantal reislustige tussenjaren en een studie aan de Universiteit voor Humanistiek wilde ik maar al te graag terugkeren naar de plek die voor mij sindsdien symbool staat voor: aandacht, verbinding en ontwikkeling. Sinds het begin van dit schooljaar ben ik als onderwijsassistent betrokken bij het studielokaal en begeleid ik de Instapklas, een plek voor leerlingen die tijdelijk extra aandacht en hulp nodig hebben.

Ik kom uit een gezin waar het antroposofisch gedachtegoed mij met de (houten) paplepel werd ingegoten, waar de jaartafel wekelijks werd bijgewerkt, en waar in de adventstijd elke avond werd gezongen bij het licht van de kaarsen in de krans. Mijn moeder ging twaalf jaar lang in Zeist naar de vrijeschool en studeerde daarna aan de vrijeschool pabo. Mijn vader geeft nog altijd muzikles op de onderbouw in Zeist. Een aantal jaar geleden zag ik mijn broer ook al terugkeren naar de Stichtse. Het voelt voor mij alsof ik na mijn middelbareschooltijd nog niet helemaal klaar ben op deze bijzondere plek.

Hoewel de school en haar reilen en zeilen nog heel vertrouwd aanvoelen, zie ik de Stichtse nu ook vanuit een heel ander perspectief. Langzaam ontvouwt zich voor mij steeds meer van het pedagogische gedachtegoed. Ook tonen zich dagelijks didactische onthullingen die voor mij als leerling vaak een raadsel bleven. Zo geeft het werk van nu soms antwoord op de vragen van toen. Het valt me daarin op hoeveel ruimte en aandacht er is voor de persoonlijke ontwikkeling van zowel leerlingen als ook medewerkers. Persoonsvorming die past bij de leeftijd en levensfase en aansluitend bij de tijdsgeest.

Ik zie de school dan ook als een sociale oefenplaats, waar mag worden gespeeld, ontdekt en onderzocht. In het individueel of in groepsverband werken met leerlingen, vind ik het dan ook belangrijk om samen onderzoekend aan de slag te gaan. Wanneer we vanzelfsprekendheden kunnen bevragen en ons over het alledaagse blijven verwonderen, kan met een open houding de wereld tegemoet getreden worden. Dat is waar "Ik zie rond in de wereld", het begin van de ochtendspreuk, voor mij over gaat. Ik wil de leerlingen laten ervaren dat juist in een dergelijke houding, stevigheid en berusting gevonden kan worden.

In het volgen van de opgroeiende leerling wordt zichtbaar hoe het samenbrengen van denken, voelen en willen en het werken vanuit hoofd, hart en handen, stimulerend werkt op de natuurlijke ontwikkelingsfasen van de jonge mens. Naar mijn idee is het precies dát waarin het vrijeschoolonderwijs een belangrijke bijdrage kan leveren in de maatschappelijke vraagstukken van deze tijd. Wanneer niet alleen het denken maar ook het voelen en willen meer in het onderwijs worden geïntegreerd en zodoende meer ontwikkelingsruimte krijgen, vormt de leerling zich naar mijn idee tot een meer evenwichtig en waarachtig mens. Aan dat proces wil ik graag bijdragen, door aandachtig en in verbinding de ontwikkeling van de leerling te volgen en bemoedigen.

Op zoek naar gezamenlijkheid en verbinding

Mijn ervaring met de Vrije School

Door Camiel van de Casteel

Vóór de zomervakantie besloot ik de sprong te wagen. Na twaalf jaar lessen aardrijkskunde gegeven te hebben op een Amersfoortse school voor mavo, havo en tweetalig vwo was het tijd voor een nieuwe stap. De hoogste tijd. Er was in de jaren daarvoor een onvrede in me gegroeid, en het duurde lang voordat ik kon duiden waar die mee te maken had. In essentie kwam het erop neer dat ik last had van een gemis aan bezieling. Die miste ik in de organisatie, en die miste ik in mezelf. Waar dat begon wil ik in het midden laten, maar feit is dat ik de noodzaak voelde om op zoek te gaan naar een plek waar vanuit bezieling aan onderwijs werd gewerkt.

Ik heb zelf een heel reguliere schoolloopbaan doorlopen. Van de Vrije School hoorde ik pas lang na mijn afstuderen. Ik had al wel ervaring met de kwaliteit van biologische en biologisch-dynamische voeding. Ik deed mijn boodschappen steeds meer in de Natuurwinkel en werkte een tijdlang voor een biologische bakker. Van het feit dat uit dezelfde visie een heel eigen vorm van onderwijs was voortgekomen was ik me lang niet bewust. Dat veranderde toen ik vrienden in Driebergen kreeg wiens kinderen naar de Vrije School gingen. Zij spraken daar met warmte over. Mijn nichtje ging in Utrecht naar de Vrije School, en ook mijn zus was vol lof. Toen ik vijf jaar geleden zelf vader werd van een dochter was het voor haar moeder een uitgemaakte zaak dat zij naar de Vrije School zou gaan. Inmiddels ben ik erg blij dat Amélie daar een plek heeft. Haar school in Amersfoort is een plek waar ik zelf als kind ook wel op had willen zitten.

Zelf heb ik nu drie maanden ervaring als leerkracht op de Stichtse Vrije School. Ik ervaar de vrijheid om mezelf in mijn werk opnieuw uit te vinden en ik meen de bezieling te hebben gevonden waarnaar ik op zoek was. Die bezieling is voor mij het duidelijkst merkbaar in de verbondenheid die ik hier op school ervaar. Verbondenheid van leerkrachten met de school, van leerkrachten en ondersteunend personeel onderling, van leerkrachten met de leerlingen. En bij iedereen die hier werkt lijkt er ook een besef van verbondenheid met iets groters te zijn. Dat is nieuw voor me, en toch voelt het vertrouwd.

In de dagelijkse praktijk van het werk op school zie ik de bezieling terugkomen in de spreuk waarmee de lesdag in de klas wordt geopend. Ik vermoed dat ik niet de enige ben die niet precies weet wat deze spreuk ('Ik zie rond ik de wereld...'; etc) wil zeggen, maar ik voel dat het iets doet om de dag ermee te starten. Ik zie die bezieling ook in de manier waarop er door leerkrachten en mentoren naar klassen en naar kinderen wordt gekeken: wat leeft er in een klas, wat gaat er om in een kind? Ik vind dat zoveel rijker dan een korte kwalificatie van inzet, werkhouding en toetscijfers. Er is nadrukkelijk aandacht voor de visie waarop de school is gebaseerd, we bestuderen als lerarencollege lezingen van Steiner en van mensen die zijn gedachtegoed toepassen op het onderwijs. Dat samen studeren heeft het karakter van samen zoeken. Het gaat er meer om je te laten inspireren dan om iets na te volgen, en toch geeft dat een gevoel van een gezamenlijke koers.

Toen we enkele weken na aanvang van dit schooljaar de plenaire vergadering op donderdagmiddag startten met een kwartier samen zingen was ik getroffen door de gezamenlijkheid en door hoe die doorwerkte in de manier waarop we daarna met elkaar in gesprek gingen. Corona verhindert het samen zingen voor nu weer, maar te weten dat we dit als middel tot onze beschikking hebben is geruststellend. Waar ik op mijn vorige school de vergadermiddagen vaak ervoer als een verplicht nummer waar niemand écht zin in had is hier die donderdag, hoe druk ook, voor mij iets om naar uit te kijken. Tot slot, de leerlingen. Het valt me op hoe betrokken die zijn bij elkaar en bij de wereld om zich heen. Er is weinig onverschilligheid. Ook lijken zij er zich bewust van dat iedereen anders is, en dat dat oké is. Die ruimdenkendheid vind ik inspirerend. Die geeft ruimte voor ieders authenticiteit, en dat vind ik heel gezond voor de zich vormende jonge mensen die zij zijn.

Wat betekent Techniek in onze wereld?

Door Daniella Hutter, mediathecaris en MediaCoach

Vertrekpunt

Toen mij werd gevraagd een artikel te schrijven voor deze Stichter Berichten met als thema 'De Vrijeschool in deze tijd, wat is belangrijk en waarom is dat nu belangrijk?', en vragen wilde oppakken als onze gedigitaliseerde wereld, social media, polarisatie, verbinding, internetprivacy, energie die nodig is voor all digitale communicatie en nog veel meer, liep ik een tijdje rond met de vraag: vanuit welk gezichtspunt kan ik een artikel schrijven waaruit al deze onderwerpen belicht kunnen worden? Zo kwam ik tot de vragen: hoe staat de mens denkend en doend in de huidige wereld; wat is de huidige gangbare overheersende opvatting in het mens- en

wereldbeeld en hoe autonoom kan de mens handelen in deze gedigitaliseerde samenleving? De drijvende kracht van onze gedigitaliseerde wereld is elektriciteit. Daarbij zie ik af van alle verschillen die natuurkundig gemaakt worden wanneer sprake is van elektriciteit in dit betoog. Wanneer is deze kracht ontdekt?

Ik wil u uitnodigen om met mij op reis te gaan. Net als een schilder tijdens het schilderen af en toe een paar passen naar achteren gaat om zijn schilderij van een afstandje te bekijken en daardoor te overzien wat zijn volgende stappen kunnen zijn, wil ik dat met u doen in deze reis naar het verleden om zo zicht te krijgen op de toekomst.

Elektriciteit

Statische elektriciteit is al sinds de oudheid bekend; de meeste van ons kennen de proef: met een wollen doek over een barnsteen wrijven en kennen ook de natuurlijk optredende elektriciteit zoals bliksem. In de 17^e eeuw worden door de opkomende natuurwetenschap elektriciteit en het daarmee samenhangend magnetisch veld ontdekt. Door o.a. de toevallige ontdekking van Luigi Galvani met de bewegende kikkerpoot opent zich een heel nieuw terrein van toepasbaarheid. Zo wordt bijvoorbeeld door Michael Faraday in 1821 de elektromotor en de dynamo ontwikkeld. En blijken mensen en dieren in hun zenuwstelsel natuurlijke elektrische

stroompjes te hebben, waarmee geseind wordt. Nu is bekend dat al het levende door 'elektriciteit' met elkaar in verbinding is en seint en dat bijvoorbeeld de plantenwereld een belangrijke leerschool vormt voor de robotica en kunstmatige intelligentie.

Invloed van de natuurwetenschappelijke ontdekking van elektriciteit

Na de eerste Industriële Revolutie, gebaseerd op stoomkracht, komt midden 19^e eeuw de technologische industriële revolutie op gang, die zich op steeds meer terreinen uitbreidt en massaproductie mogelijk maakt, met talloze nieuwe producten.

Door deze revolutie verandert de samenleving in een ras tempo. De voorheen voor een concrete opdracht werkende ambachtsman, wordt een arbeidskracht, nuttig zolang hij doet wat er van hem gevraagd wordt. Hij wordt ontslagen zodra hij daartoe niet meer in staat is, of vervangen kan worden door een goedkopere arbeidskracht, de machine. Velen verliezen hierbij het overzicht in het werk en het regie kunnen voeren over hun eigen arbeidsproces. Men weet vaak niet wat de uiteindelijke uitwerking van het proces/product is, waaraan de bijdrage geleverd is.

Invloed van de natuurwetenschap op het mens- en wereldbeeld

Het vertrouwde wereldbeeld begon te wankelen in de 16^e eeuw toen de zon niet langer om de aarde bleek te draaien. In 1785 (eerste Engelse vertaling van de Bhagavad Gita) komt daar nog een nieuwe visie bij: Er bestaat een bovenzinnelijke wereld en de op aarde levende mens staat daarmee heel concreet in verbinding. Door karma en reïncarnatie kan hij gelukzaligheid, wijsheid en eeuwigheid bereiken.

Tot in de 19^e eeuw waren de meeste natuurwetenschappers trouwe kerkgangers, die de door God geschapen wereld onderzochten en door experimenten probeerden te achterhalen, welke wetmatigheden hierin werkzaam zijn.

Een scheiding in vakgebieden zoals wij die nu kennen bestond toen nog niet; de onderzoekers waren op meerdere terreinen thuis en actief. De vanzelfsprekende verbinding tussen geloof en wetenschap werd steeds meer losgelaten. In naam van de wetenschap werd er steeds vrijer geëxperimenteerd en uitgevonden zonder veel acht te slaan op het eigen referentiekader dat daaraan ten grondslag ligt. Op economisch vlak werd dat gretig opgepakt.

Wat is goede wetenschapsbeoefening?

Over goede wetenschapsbeoefening werd in die eeuwen flink gediscussieerd: hoe was dat, wat waren de juiste uitgangspunten en theoretische verklaringen.

Iedereen vertrok vanuit dezelfde fenomenen die waargenomen werden, maar daarna waren er verschillende denkrichtingen. Grof weg waren er twee richtingen:

1. De ene richting zag het fenomeen als een eenheid, en analyseerde deze steeds verder, om zo de delen en krachten te ontdekken waaruit dit fenomeen bestaat. Deze richting leidt tot de vakgebieden en specialisaties die we nu kennen en waarin wiskundige neerslag als objectief wordt ervaren.
2. De andere richting zoekt naar hoe het fenomeen in verbinding staat met andere fenomenen; hoe het grotere geheel er uit ziet en welke krachten in de fenomenen zichtbaar worden op steeds verschillende manieren.¹ Deze houding kun je bijvoorbeeld vinden bij Goethe bij zijn onderzoek met planten komt hij op de oerplant; en Alexander von Humboldt, die de vegetatiezones in kaart heeft gebracht, heeft daarmee de basis gelegd voor de ecologische wetenschappen.

Rudolf Steiner spreekt zelfs over 12 richtingen, die leiden tot inzicht ieder op een deel van de werkelijkheid.

Waar staan we nu?

Wat we denken en hoe we denken is van belang. Daarmee scheppen we immers de wereld van morgen. Kijkend vanuit deze reis van het verleden naar het heden komen er dan vragen op als:

Wat betekent het dat we vaak niet meer zoals de ambachtsman het hele arbeidsproces overzien en wat voor uitwerking ons handelen heeft? Welke invloed heeft dit op ons bewustzijn en ons verantwoordelijkheidsgevoel? Welke (onbewuste) onzekerheid roept het op, dat een astronomische verklaring voor de loop van de bewegende hemellichamen het wereldbeeld veranderde en de zon niet langer om ons heen draait, en wij een radertje geworden zijn?

We hebben, in de geïndustrialiseerde landen, een comfortabele leefomgeving gecreëerd, die voornamelijk gebaseerd is op apparatuur die ons dagelijks werk uit handen neemt of vereenvoudigt. Apparaten die we aan en uit kunnen zetten; en met het Internet of Things hebben we zelfs een steeds meer los van ons staand netwerk waarin apparaten onderling de communicatie en handelingen verzorgen, die talloze diensten verrichten.

Naast de geschapen wereld van God zijn we productieve

¹ Faraday formuleert dit in een brief als volgt: "Ik merk op dat ik het woord 'kracht' niet gebruik zoals u het definieert: 'de neiging van een lichaam om van de ene plaats naar de andere te gaan'. Wat ik met het woord 'kracht' bedoel is de bron of bronnen van alle mogelijke acties van de deeltjes of materialen van het universum."

scheppers geworden in de laatste eeuwen. Levend in deze eigen gecreëerde omstandigheden zijn we uit het oog verloren hoe alles op alles invloed heeft. Langzaam worden we ons daar bewust van door natuurrampen, economische crisis, klimaatproblematiek, arm/rijk, werkloosheid, vluchtelingenstromen, ...

Wat betekent al deze ons omringende techniek (en de daarmee gepaard gaande elektromagnetische velden die ons nu 24/7 beïnvloeden) voor ons mens- en wereldbeeld?

Heeft de eigenschap van elektriciteit in alle apparaten, waarbij de stroom dóór kan of stopt (of genoteerd als I/0), ons denken beïnvloed? We oordelen tegenwoordig vaak onmiddellijk in goed/fout, juist/onzin, acceptatie/afwijzing, duimpje omhoog of omlaag. Kunnen we nog fenomenen beschrijven, karakteriseren en als een vraag een tijd met ons meedragen zonder meteen een oordeel, een theorie, mening? Heeft de eigenschap van magnetisme (alle spijkers die naar een pool van de magneet getrokken worden) zich uitdrukend in het magnetisch veld dat bij de stroom van elektriciteit altijd aanwezig is, onze houding beïnvloed door maar één oriëntatie te willen hebben en daaraan vast te houden?

'Levend in deze eigen gecreëerde omstandigheden zijn we uit het oog verloren hoe alles op alles invloed heeft.'

Kunnen we onze overtuigingen loslaten, en meebewegen, belevend hoe vele fenomenen voortdurend veranderen, al het levende processen doormaakt?

Zijn we, in onze visie op onszelf, zelf een soort apparaten geworden die continue prestaties moeten leveren, die meetbaar, weegbaar, berekenbaar zijn? Wat zijn we kwijt geraakt door alleen naar die fenomenen te willen kijken, die wetenschappelijk uit te drukken zijn in meetbare, weegbare en berekenbare getallen, waarbij de onderzoeker meent zich buiten het onderzoek te plaatsen?

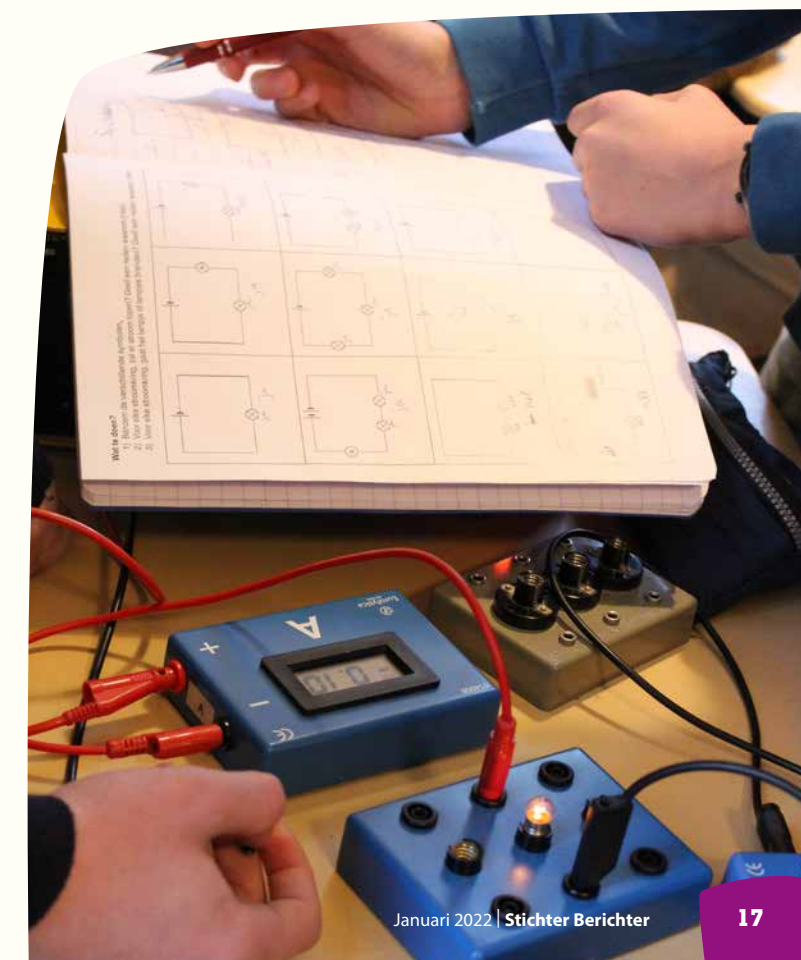
De opvoeding thuis en op school

Een van de belangrijke didactische regels in de Vrije Schoolpedagogie is, dat bij de behandeling van de lesstof er altijd de verbinding met de mens gemaakt wordt. Vanuit dit uitgangspunt: hoe verhoudt zich techniek tot mens, samenleving en natuur, hoe is een bewuste omgang met techniek mogelijk? Daarbij is belangrijk, dat we dus echt de kennis hebben van grondstof tot product. Het is niet voldoende enkel een deel aspect te overzien, maar we moeten weer vanuit onze universele nieuwsgierigheid en de eigen ervaring kunnen komen tot een inzicht. Kunnen we open de fenomenen beschrijven, leven met de vraag hoe zij zich verhouden tot elkaar en tot ons? Kunnen we daarmee weer de verbinding leggen waarin we zorg dragen voor alles om ons heen en onze handelingen? Kunnen we dan als mens de verantwoordelijkheid op ons nemen voor onszelf, de natuur en de samenleving, en van de door ons gecreëerde ontdekkingen, uitvindingen, theorieën, verklaringen en handelingen? Durven we daar waar het nodig is andere wegen inslaan bij het zien van de uitwerkingen die onze technologische innovaties te weeg hebben gebracht?

Bewustwording

Dit vraagt om een bewustwording bij ieder van ons van het eigen mens- en wereldbeeld. Bewustwording over hoe de wereld van morgen door keuzen en door regie nemen in het eigen handelen beïnvloed kan worden. Daarbij gaat het er niet om, om geen techniek, digitale middelen etc. in het leven toe te laten. Maar wel om met elkaar een denken, meevoelen en handelen te ontwikkelen dat beweeglijk is, waarin alles meegenomen en in verband met elkaar gezien wordt. Hoeveel privacy is voor een gezonde, zich steeds veranderende menselijke ontwikkeling nodig t.o.v. data verzamelen en traceerbaar zijn en voor wie is dit belangrijk en waarom? Is technische innovatie als drijvende kracht voor steeds meer groei van de economie, zoals dit nu overheersend is, de wereld die we willen ontwikkelen (transhumanisme) of vanuit

welk mens- en wereldbeeld willen wij handelen? Hoeveel energie is er op te wekken zonder schade aan natuur of klimaat toe te brengen, die we als school dan ter beschikking hebben voor licht, verwarming, digitale middelen, streamen van lessen, etc.? Welke keuzes maken we daarin? Aansluitend hieraan is: hoe willen we met de draadloze communicatie omgaan, nu steeds meer bekend wordt dat zenderstraling (elektromagnetische straling) een ongunstige invloed heeft op mens, dier en plant en verstorend werkt op alle natuurlijke ecosystemen? Keuzes hierin zijn mogelijk. Zoals in Frankrijk waar de gezondheid van de opgroeiende kinderen zo belangrijk gevonden wordt dat er geen mobieltjes en geen wifi in scholen mag, alleen bekabelde moderne communicatiesystemen. Hoe willen we omgaan met sociale media en games of kiezen we o.a. door klimaatbewustzijn en energiebesparing er voor, deze maar beperkt in het onderwijs in te zetten? Wat is mogelijk door de directe ontmoeting en samenwerking in onderwijsprocessen en welke technieken kunnen we daarin zelf maken? Doorzien we elke techniek waarmee we iets doen, van grondstof tot functionaliteit, en alle gevolgen, ook van de tussenliggende stappen, op mens, natuur, sociaal en klimaat of is dat een opgave die in het onderwijs, in de opvoeding opgenomen moet worden in deze tijd voor een menswaardige toekomst?

Kleding Re-Design

Door Wilma Gremmer

Er heerst een creatieve vibe in lokaal 120. Er staan naaimachines te ratelen, je ziet leerlingen aan het breien met stroken plastic, ze haken, ze vouwen oude kranten en verven kleding of stof.

Op dit moment zijn leerlingen van de 10de klas druk bezig met het ontwerpen en maken van een kledingcollectie tijdens het vak "Kleding Re-Design. Vanuit een thema hebben ze een collectie ontworpen van drie aangeklede modellen op papier. Nu zijn ze bezig om één outfit helemaal af te maken. Ze mochten ook hoeden, tassen of andere accessoires ontwerpen. Door kleding te restylen leren leerlingen om in onze huidige wegwerpmatenschap veel bewuster om te gaan met te klein geworden kleding en/of kleding welke niet meer in de mode is. Ze leren hun eigen smaak en stijl te ontwikkelen en leren hoe je dit met bestaande kleding kunt creëren. Leerlingen zijn gewend om op

Instagram naar allerlei filmpjes te kijken waar mensen van over de hele wereld en vanuit diverse culturen iets naar hun hand zetten. De 'before and after' foto's zijn over allerlei design categorieën ruimschoots te vinden. Van een T-shirt een strandjurk maken, van sokken een planten-pot-hoes maken tot een complete make-over van een slaapkamer. Vooral in de tijd van Covid-19-Lock-Downs delen veel mensen filmpjes over wat ze zoal thuis doen en veranderen met wat ze op dat moment voor handen hebben. De oude ambachten zoals, breien, haken, weven, tie-dye, quilten en naaien, beleven een enorme revival.

Dit inspireert en beïnvloedt deze leerlingen enorm, hetgeen goed te merken is tijdens de lessen Kleding Re-Design. De inspiratie, technieken en ideeën die ze hebben opgedaan leren ze tijdens deze lessen naar hun eigen stijl en sfeer te gebruiken om tot een bijzondere en persoonlijke kledingcollectie te komen. Alles kan en mag binnen de mogelijkheden

van het lokaal. Zo worden oude kranten tot tutu gevormd, een oude leren jas geverfd tot een chique mannen-outfit, plastic tassen tot een topje gebreid en wol tot een bikini gehaakt.

In de eerste leerjaren worden onze leerlingen ambachten en technieken bijgebracht waardoor ze nu weten welke stappen er in het proces gezet moeten worden en hoe de technieken van een ambacht moeten worden toegepast. In de 7de klas van de Stichtse Vrije school leren ze om met de hand allerlei naaisteken en siersteken te maken en stof te bedrukken. Daarnaast hebben ze ook patchwork en/of quilten geleerd. In de 8ste klas leren ze met de naaimachine omgaan, hetgeen prachtig past bij de het 8ste klas jaarthema 'machines en industrieën'. In de 10de proeven ze aan veel verschillende technieken en ambachten. Kleding ReDesign is daar één van. Het past goed in deze tijd en spreekt tot de verbeelding omdat ze met de kleding helemaal naar hun eigen stijl kunnen omzetten.

In de toekomst willen we kijken naar hoe we met dit vak ook een brug kunnen slaan tussen andere vakken. Bijvoorbeeld

met wiskunde om vanuit formules verschillende vormen op de computer te ontwerpen, welke vervolgens gebruikt worden om het dessin voor een stof te ontwerpen. Of de brug naar scheikunde waarbij vanuit de scheikunde geleerd wordt om natuurlijke verven te ontwikkelen uit schimmels of planten, welke dan weer gebruikt kunnen worden om stoffen en kleding mee te verven.

Op deze manier kunnen we het onderwijs laten meegaan met de tijd en belevingswereld van leerlingen. Bruggen slaan tussen vakken en vakgebieden om de leerlingen het belang en de samenhang van het geheel te laten invoelen.

'In de toekomst willen we kijken naar hoe we met dit vak ook een brug kunnen slaan tussen andere vakken.'

Diversiteit

Open naar alle richtingen

Door Annelies den Ouden

'Open naar alle richtingen', dat is de eerste zin van de grondsteenspreuk van onze school. Elke donderdag klinkt deze bij de start van de pedagogische vergadering. Maar wie rondkijkt op de Stichtse Vrije School ziet overwegend witte leerlingen en witte medewerkers. We zouden zo graag zien dat die openheid ook meer zichtbaar wordt. Maar hoe doen we dat? Wat is er nodig om de omslag te maken naar een school met meer kleur?

Vooropgesteld: er is een verandering gaande. De afgelopen drie jaar is er steeds een aantal leerlingen geweest bij wie de wieg van (groot-)ouders niet in Nederland heeft gestaan, die de weg naar onze school hebben gevonden. Dat is een fijne ontwikkeling, maar met elkaar vormen we nog lang geen afspiegeling van de huidige Nederlandse samenleving.

Diversiteit, wat is dat

Diversiteit gaat over uitgenodigd worden op het feest. Inclusie is gevraagd worden om mee te dansen. Vernā Myers, Amerikaanse jurist en diversiteitsconsultant Diversiteit betekent verscheidenheid, variatie en dat er mensen zijn met verschillende etnische en/of culturele achtergronden. Als school doen we het heel aardig als we kijken naar de tolerantie ten opzichte van gender en seksuele oriëntatie. Wie er anders uit wil zien of een andere mening heeft dan de anderen, krijgt daarvoor minstens de ruimte en vaak ook juist respect.

Maar hoe zit dat met culturele en religieuze diversiteit? Om dit te onderzoeken kwam een aantal leerlingen met een niet-westerse achtergrond bij elkaar om te spreken over hun ervaringen op onze school. Daarbij bleek al gauw: je moet wel sterk in je schoenen staan als (vaak) enige moslim of gekleurde persoon in je klas. Discriminatie door klasgenoten is nooit op de leerling van kleur persoonlijk gericht, maar 'grapjes' over 'buitenlanders' in het algemeen (een accent nadoen, of gewoon ondoordachte opmerkingen) worden, met name in de lagere klassen, ook bij ons op school geregeld gemaakt. "Ik bedoel het niet tegen jou, hoor", is dan een schrale troost.

De eerste stap naar inclusie is wakker worden voor deze verkapte vorm van discriminatie. Voor opvoeders ligt hier de taak om hier niet alleen zelf bewust van te worden, maar ook je kind/ de leerlingen wakker te maken.

Vertrouwen geven

Hoe zou het komen dat de vrije scholen zo wit zijn gebleven, waar veel reguliere scholen wel multicultureel zijn geworden? Dit is een vraag waar op landelijk niveau vanuit vrije scholen over wordt gesproken in de leerkring Diversiteit, want het speelt op alle vrije scholen.

Natuurlijk, sociologisch gezien zijn mensen geneigd te zoeken naar mensen die op hen lijken. Verschillen schuren en dat voelt soms onprettig of ongemakkelijk. Daarmee is het weliswaar verklaarbaar dat we steeds weer zoeken naar mensen die op alle fronten op ons lijken, maar dat maakt het nog niet wenselijk.

Als we op onze school een afspiegeling willen zijn van de Nederlandse samenleving, dan moeten we daar bewust iets voor doen. Om leerlingen van kleur aan te kunnen trekken op school moeten hun ouders zich kunnen herkennen in de school en onze attitude van 'open naar alle richtingen'. Pas dan is het interessant en voelt het vertrouwd om je kind naar deze school te sturen. Op elke open dag komen ouders en kinderen met een niet-Nederlandse achtergrond kijken in onze school. Aanmelden gebeurt vervolgens maar zelden. Wanneer we toewerken naar meer herkenning kunnen wij wellicht ouders van kleur het vertrouwen geven dat ook hun kinderen op de SVS kunnen 'worden wie ze zijn'. Diversiteit trekt diversiteit aan, en gelukkig, een begin is er.

Wat diversiteit ons op levert

Persoonsvorming (ook wel subjectwording) is heel belangrijk op de vrije school. Worden wie je bent is jarenlang ons credo geweest. Dat is wat we de leerlingen willen meegeven. Het voeden van inclusie hoort daarbij en begint op school. Als de leerlingen en lerarenpopulatie niet divers is, dan is dat één ding, maar we hebben de opdracht om de leerlingen voor te bereiden op hun toekomst in een pluriforme maatschappij. En dat is meer dan de witte bubbel die onze school nu is. Daar is een diverse klas heel belangrijk voor. En ook diverse rolmodellen voor de klas.

Wanneer we ons verdiepen in anderen levert dat herkenning op en herkenning geeft vertrouwen. Zo en alleen zo, kan er verbinding ontstaan. In de basis zijn er veel overeenkomsten tussen culturen en religies. De achtergrond is in de kern, in de bedoeling, hetzelfde, want deze is universeel menselijk. Dus waarom zouden we alleen christelijke jaarfeesten vieren? Vrijwel zeker zit er een vergelijkbaar feest in een andere cultuur. Doen-wat-je-altijd-doet is het makkelijkst, zeker in deze tijd waar er al zoveel speelt. Inclusie is altijd belangrijk, maar zeker in tijden van crisis en polarisatie is alertheid hierop extra belangrijk.

We kunnen meer doen om ervoor te zorgen dat leerlingen die in een homogene bubbel opgroeien, ervaringen op kunnen doen met diversiteit en door deze ervaringen (niet alleen met lesmateriaal) op een respectvolle wijze leren omgaan met verschillen.

Als we merken dat dit nu nog onvoldoende gebeurt, kunnen we daar aan gaan werken en bijvoorbeeld gastsprekers uitnodigen. Elke leerling heeft dan in de oriëntatieles kennis gemaakt met een iman of rabbijn of het verhaal gehoord van een vrouw die er voor heeft gekozen om een hoofddoek te willen dragen, en wat dat vervolgens betekent in de Nederlandse samenleving.

Een multiculturele SVS

Als het lukt om meer leerlingen van kleur in de school te krijgen zijn we er nog niet. Als het proces van de verschillen niet goed wordt gemanaged komen er zeker conflicten. Meer diversiteit levert meer perspectief op. In alles. Leiderschap in de klas is dan belangrijk. Soms botsen andere waarden met je eigen kernwaarde. Of er zijn angsten, want je komt uit je comfortzone. Dat geldt voor vrijwel iedereen. Vrije schoolonderwijs heeft door de jaren heen al veel moeten aanpassen en inleveren. Misschien zijn we daarom wel meer geneigd om vast te houden aan onze gewoontes en toch nog niet helemaal open?

Dus: wil de SVS echt iets met diversiteit? Jazeker! Maar dan moeten we echt de ruimte geven aan leerlingen en collega's met een diverse culturele achtergrond en hier en daar een klein beetje van onszelf inleveren. Worden wie je bent betekent tenslotte niet dat die ander zich helemaal moet aanpassen tot die is zoals 'wij'. Of dat je alleen kunt worden wie je bent als je al een beetje bent zoals de rest...

Geschreven naar aanleiding van het beluisteren van Podcast serie 'Waarde(n) van het vrijeschoolonderwijs' met Saniye Çelik lector diversiteit aan de Hogeschool Leiden en gepromoveerd aan de Universiteit Leiden in bestuurskunde: Sturen op diversiteit.

Met dank aan Fayrouz, Sara, Maite en Kamal uit klas 7, klas 8 & klas 10

Een toneelstuk maken geeft leerlingen moed, plezier en levendigheid

Door Marijke, Myrte & Kirsty

Toneel als verbinder

Marijke Brommer, Myrte Amons en Kirsty Handels vormen samen de toneelsectie. In deze Stichter Berichter leek het ons een mooie gelegenheid om Marijke in het zonnetje te zetten; zij zal in april 2022 met pensioen gaan. Marijke heeft zo'n 14 jaar lang onze prachtige toneelzolder beheerd. Ze droeg altijd vol passie en enthousiasme bij aan elke voorstelling en viering. Zeker in deze tijd willen we het graag hebben over de opdracht die het toneelstuk en alles wat daarbij hoort in zich draagt: verbinding.

Ruimte in je hoofd

Iedereen in de school weet de toneelzolder te vinden voor lappen, bloemen, hoeden, lampjes en

andere benodigdheden als leermiddel en om de sfeer te versterken. Eindeloos veel ideeën en plannen vonden hun weg om samen met de leerlingen een toneelfeest in één van de zalen te maken. Door middel van samenwerken en verschillende materialen te combineren maakt Marijke vele eenvoudige maar rake aanduidingen van landschappen, kastelen, muzikale keukens, oorlogslagvelden, interieurs van gebouwen en meer. Naast Sint, Kerst en Driekoningen worden ouderwetse, futuristische, fabelachtige kostuum combinaties zo'n 15 keer per jaar door de school gesleept om voorstellingen aan te kleden. Leerlingen mogen zelf uitkiezen en verzamelen wat ze willen gaan gebruiken en combineren.

Spel geeft ruimte in je hoofd en creëert verbinding met anderen. Ontmoeten op de vloer waarop je met elkaar in spel bent. Door een andere rol te spelen leren de leerlingen zich in te leven in een ander die in normen en waarden wellicht ver van hen afstaat of ontdekken ze in het spelen van een andere rol een kant van zichzelf die ze nog niet eerder leerden kennen.

Duurzaam

Op de toneelzolder worden er mensen verbonden door spullen. Marijke vertelt graag over de verhalen die achter de spullen en kostuums op de toneelzolder schuilen. Waar komt het kostuum vandaan. Marijke: "Bijna alle onderdelen van wat zich op de zolder bevindt aan kostuums en gebruiksartikelen is gekregen, gemaakt of uit de kringloopwinkel. Het is vaak bijzonder om te vertellen wie het kostuum ooit heeft gedragen. De verbinding met het verleden in de verhalen worden daardoor sterker. Ik hou van duurzaam inkopen en hergebruiken en vind het moeilijk om op te ruimen, en weg te gooien. Wie weet komen er weer leerlingen die het kunnen gebruiken. Ik vind het heel fijn om alles te hebben wat nodig zou kunnen zijn, dan hoeft ik geen 'nee' te zeggen..."

Samen spelen en een toneelstuk maken geeft leerlingen moed, plezier en levendigheid. Je hebt elkaar echt nodig in het maakproces en daarom

verbindt het. De leerlingen ontwerpen samen het decor, zoeken kleding uit met verkleedlijsten, ontwerpen en maken een poster en maken de zaal mooi voor ontvangst van het publiek. Daarnaast leren ze samen te spelen en zich te verdiepen in hun rol.

Uitstijgen boven jezelf

De leerlingen worden getraind en leren erop te vertrouwen dat ze er altijd samen uitkomen, ook als er iets 'misgaat'. Ze leren samen een verhaal vertellen. Op de dag van de voorstelling eten we samen en grimeren de leerlingen elkaar. Het zijn allemaal manieren om elkaar te ontmoeten, te leren kennen en je eigen talenten en die van de ander te zien en te verbinden.

We hebben allemaal haast, de tijd rent voor ons uit, Chronos zweept ons op. Maar dan komt Kairos; door creatieve bezieldesamenwerking het bijzondere moment meemaken dat je nooit meer vergeet en je eventjes boven jezelf uit laat stijgen.

Port Betaald